

Wartościowanie krajobrazów jest jednym z procesów poznania kierunków i dynamiki przekształceń wywoływanych zarówno przez działalność człowieka, jak i siły przyrody. Ocena krajobrazu jest w dużej mierze utożsamiana z atrakcyjnością estetyczno-widokową, na którą wpływa ogólne wrażenie zależne głównie od czytelności, ostrości, wyrazistości, okazałości i odrębności poszczególnych elementów składowych oraz ich wzajemnych powiązań i kombinacji. Ważnym aspektem jest też definiowanie i analiza działalności człowieka, której obrazem jest m. in. atrakcyjność estetyczno-widokowa przestrzeni. Cechy widokowe krajobrazu są jednym z ważniejszych elementów w trakcie eksploracji turystycznej. W znacznej mierze decydują o atrakcyjności i wyborze obszaru przez turystów. Rozwój nurkowania jako formy eksploracji turystycznej wykazuje się stale rosnącą dynamiką. Coraz powszechniejsze jest nurkowanie w celu oglądania np. raf koralowych. Również nurkowanie w jeziorach stało się bardzo popularne i korzystanie z niego przybiera masowe formy. Autor, inspirując się wynikami badań własnych dotyczących krajobrazów lądowych, sformułował następujące hipotezy: możliwe jest określenie wartości estetyczno-widokowej krajobrazów jezior z zastosowaniem obserwacji bezpośredniej (płetwonurkowania) i zmodyfikowanych metod bonitacji punktowej stosowanych podczas oceny krajobrazów lądowych. Druga hipoteza: możliwe jest opracowanie metody bonitacyjnej oceny krajobrazu zapewniającej obiektywizm, wyrażony wysokim poziomem zgodności ekspertów. Głównym celem badań jest zdobycie nowej, złożonej wiedzy o ocenie atrakcyjności estetyczno-widokowej krajobrazów podwodnych w zbiornikach śródlądowych. Jest to wypełnienie luki badawczej w geografii społeczno-ekonomicznej oraz poszerzenie wiedzy w aspekcie eksploracji turystycznej wód.

Ocena atrakcyjności estetyczno-widokowej krajobrazów, ze względu na wielopłaszczyznowość problematyki, która posiada wymiar przestrzenny, psychologiczny i socjologiczny, uwarunkowany cechami osobowymi ludzi przebywających w krajobrazie i go obserwujących, należy do najbardziej skomplikowanych pod względem metodycznym. Dlatego zaplanowano kompleksowe podejście do zagadnienia. W pierwszej kolejności opracowana zostanie ankieta do oceny walorów wpływających na wartość estetyczno-widokową krajobrazów podwodnych jezior, która zostanie przeprowadzona wśród płetwonurków z centrów i klubów nurkowych całej Polski. Zebrane dane posłużą do opracowania metody bonitacyjnej do oceny krajobrazów podwodnych jezior. W celu zapewnienia poprawności badań określona zostanie spójność (poprawność wypełnienia) każdej ankiety oraz poziom zgodności wszystkich respondentów z zastosowaniem metod statystycznych opracowanych przez Kendalla i szeroko stosowanych w geografii społeczno-ekonomicznej. Kolejnym krokiem będzie zastosowanie nowo opracowanej metody do oceny krajobrazów podwodnych za pomocą obserwacji bezpośredniej w jeziorach z udziałem płetwonurków ze specjalistycznymi uprawnieniami. Punkty pomiaru atrakcyjności estetyczno-widokowej, wyznaczy nałożona na badane jeziora, regularna sieć pól podstawowych (kwadraty, wielkość od 100 m x 100 m do 500 m x 500 m w zależności od wielkości jeziora). Pomiar dokonywany w środku ciężkości pól. Ograniczona liczba danych zastosowana zostanie do analizy rozkładu przestrzennego badanego zjawiska. Zebrane podczas badań terenowych wyniki pomiarów posłużą do budowy bazy danych w postaci punktacji bonitacyjnej. Każdy punkt pomiaru scharakteryzowany zostanie wartością uzyskaną na podstawie wykonanej bonitacji. Do opracowania map oceny wartości estetyczno-widokowej posłużą metody geostatystyczne i deterministyczne dostępne w oprogramowaniu ArcGIS. Testowanie różnych metod interpolacji posłużą do wytypowania najdokładniejszej metody mapowania zjawiska w oparciu o dostępne narzędzia walidacyjne (kroswalidacja, jackknifing).

Powodem podjęcia tematu jest brak tego typu badań dla śródlądowych zbiorników wodnych. Są to pierwsze tego typu badania w Polsce. Na świecie prowadzone są, w ograniczonym zakresie, badania w oceanach i morzach. W zbiornikach śródlądowych takie badania nie były prowadzone, głównie ze względu na trudności organizacyjne (trudności z przeprowadzeniem miarodajnych badań ankietowych wśród płetwonurków, odpowiednia liczba wysoko wykształconych płetwonurków do wykonania badań w jeziorach za pomocą metod bonitacyjnych, czasochłonność, wysokie koszty). Obiektem badań będą jeziora położone w Wigierskim Parku Narodowym, co dodatkowo podnosi walory poznawcze projektu. Jest to obszar chroniony, ale poddawany również eksploracji turystycznej. Znajdują się tam bowiem jeziora o różnym poziomie narażenia na antropopresję. Niektóre narażone są na ruch turystyczny (w ograniczonym zakresie), a niektóre położone są w obszarach ścisłej ochrony i bardzo utrudnionym dostępie. Ponadto jeziora Wigierskiego Parku Narodowego odznaczają się różnorodnymi powierzchniami i głębokościami. Powoduje to znaczne zróżnicowanie materiału badawczego i przyczyni się do pełniejszego poznania zachodzących w krajobrazach podwodnych procesów wpływających na wartość estetyczno-widokową. Taki stan rzeczy zapewnia bardzo dokładną weryfikację preferencji wyrażonych przez respondentów (płetwonurków) w badaniach ankietowych. Zatem, otrzymane wyniki przyczynią się do pogłębienia, poszerzenia i uzupełnienia obecnego stanu wiedzy na temat oceny atrakcyjności estetyczno-widokowej krajobrazów oraz wypełnienia luk w odniesieniu do wiedzy o krajobrazach podwodnych jezior.

Należy podkreślić interdyscyplinarność badań opartych na metodach stosowanych w naukach społecznych, geografii społeczno-ekonomicznej, statystyce, architekturze krajobrazu i kartografii tematycznej. Ponadto odniesione są do aspektów eksploracji turystycznej.